

Silverio Zedda

VAZMENO OTAJSTVO

Pashalni misterij ili, prema staroj hrvatskoj terminologiji, Vazmeno otajstvo došao je ponovno do jače svijesti u Crkvi tek u godinama neposredno prije II. vat. sabora. U liturgijskoj enciklici »Mediator Dei« Pija XII. (1947) ne samo da nema izraza »Vazmeno otajstvo« nego se ni sadržajno ne govori o spasonosnoj sintezi jedinstvenog misterija Muke-Smrti-Uskrsnuća. Obnovljena liturgija Svetog tjedna potakla je da se počne više razmatrati, proučavati i u javnost propagirati ideja liturgijskog vazma, tj. naš prolaz iz smrti u život zajedno s Kristom: obraćenje i ulaženje u sam Kristov božanski život po krštenju, drugim sakramentima i sakramentalima, po liturgiji časova, crkvenoj godini, a najviše po novozavjetnoj euharistijskoj Žrtvi. Tome je mnogo doprinijelo pionirsko djelo francuskog obraćenika, oratorijanca Louis-a Bouyer: *Le Mystère pascal*, napisano 1945., a onda stalno izdavano u brojnim dotjeranijim izdanjima i prijevodima.

Liturgijska konstitucija »Sacrosanctum Concilium« temelji se u svojim prvim i načelnim dijelovima (br. 5, 6 i dr.) baš na Vazmenom otajstvu, ali ono dolazi do izražaja i kasnije (npr. br. 61, 102, 104, 106, 107...). Vazmeno otajstvo ušlo je — *explicite* ili *implicite* — i u druge koncilske dokumente, npr. PO 8; OT 15, 16; NA 4; AG 14; GS 22, 38 i dr.

Razmatranja što ih u ovom i slijedećem broju SB donosimo pružaju čitaocu neke rezultate novije biblijske teologije o Vazmenom otajstvu. Napisao ih je Silverio Zedda DI, plodni pisac, doktor biblijskih znanosti i profesor novozavjetne egzegeze na papinskim teološkim fakultetima u Cagliariju, Napulju i Rimu (PUG). To je dio njegovih biblijskih duhovnih vježbi: *Incontro con Dio nel Nuovo Testamento. (Corso di Esercizi spirituali biblici)*. In-16' pg. 322. Treviso 1968. Od ovih razmatranja imat ćemo koristiti jedino ako budemo čitali ondje nazočne biblijske tekstove, o njima molitveno razmišljali te sami izradivali daljnju liturgijsku, propovjedničko-pastoralnu i katehetsku primjenu prema konkretnom slušateljstvu vodeći računa o liturgijskoj situaciji, npr. korizme, Svetog tjedna, Uskrsa, Mise, krštenja...

Naš suradnik Predrag Belić DI, koji je tekstove izabrao i preveo, nije u prijevodu ništa poljepšavao samo da ostane vjeran izvorniku kojemu je stalo da jednostavnim stilom izrazi silu Božje riječi i Vazmenog otajstva. — Npr. ur.

I. MUKA I SMRT

Živjeti kao dijete Božje po Isusu Kristu u Duhu Svetom znači konkretno učestvovati u Vazmenom otajstvu. Da bi se to sudjelovanje sve više ostvarivalo u našem životu, promatrajmo izbliza kako se to Otajstvo

odvijalo. Ono je izvor spasenja za svakoga onog koji ga promatra i nastoji da ga usvoji. Valja podsjetiti na spasonosnu učinkovitost Kristovih misterija — primjera i riječi — kada ih čovjek čita ili sluša ili promatra u živoj Riječi Božjoj.

Vazmeno se otajstvo može podijeliti u tri vremena ili vidika: To su Muka i Uskrsnuće, što tvore jedan jedinstveni misterij, te Euharistija koja ga čini nazočnim i aktualnim.

Promatranje Muke ima sasvim naročitu učinkovitost i ono bi samo po sebi moglo biti dovoljno da nas utvrdi u raspoloženju sinovske službe Ocu po nasljedovanju Isusa i poučljivosti poticajima Duha Svetoga. Bacit ćemo sveobuhvatni pogled na muku Isusovu, budući da se ne možemo zaustavljati na svim pojedinostima.

1. *Isusov primjer*

Prije svega, gledat ćemo primjer Isusov u njegovoj mucii, tj. čitav niz onih primjera što ih moramo nasljedovati kako bismo se u svemu mogli sviđati nebeskom Ocu. Također ćemo vidjeti još i ono na što nas potiče Duh Isusov. Isus je čitav svoj život proveo vođen poticajima Duha Svetoga. To trajno raspoloženje Isusove duše posebno se očitovalo u njegovoj mucii.

Poslanica Hebrejima potiče nas da gledamo na primjer Isusa koji trpi. Osnovna ekshortacija poslanice Hebrejima jest u tome da »upiremo pogled« na Isusa-Svećenika koji je svojom žrtvom postao »Početnikom i Dopraviteljem«, odnosno usavršiteljem naše vjere. Evo primjera što nam ga daje: premda mu je bilo ostavljeno na volju da izabere život veselja, on »umjesto radosti što stajaše pred njim« podnese križ ne obazirući se na sramotu te sjede tako zdesna Ocu i uđe u svoju slavu (Heb 12, 2).

Malo kasnije, u istoj poslanici, spominje se još primjer Isusa u mucii. On je trpio »izvan vrata«. Treba onda da i mi »iziđemo k njemu izvan tabora«.

Metafora »izići izvan logora« znači za Židove-konvertite, kojima je upravljena ova poslanica, ostaviti ono čemu su bili skloni, tj. da se vrate židovskim običajima, i izići u susret Isusu »noseći njegovu muku«, spremni podnijeti sramotu kako bi mu ostali vjerni (usp. Heb 13, 12—13).

I sv. Petar — da potakne na strpljivost one koji nepravедno trpe — poziva se na primjer Isusa patnika (usp. 1 Pt 2, 21—25).

Sv. Papao apostol također donosi i u drugim poslanicama Isusove primjere strpljivosti, praštanja i ponizne poslušnosti (usp. Fil 2, 3—11; Ef 4, 32 — 5, 2; Kol 3, 13).

U pripovijedanju evanđelista uočujemo prije svega Isusovu sinovsku podložnost Ocu. Vidimo ga u getsemanskom prizoru kako uznemiren, duboko ožalošćen, smućen i ojađen zbog skore muke od koje bježi ljudska priroda, Gospodin moli: »Abba, Oče, tebi je sve moguće; otkloni ovu

čaju od mene«, no odmah i dodaje: »Ali, ne što ja hoću, nego što hoćeš ti« (Mk 14, 36). U času boli Isus se činom sinovskog predanja moli Ocu kako to pokazuje zaziv: »Abba, Oče«. U istom predanju na križu Isus ispušta svoju dušu — duh u ruke Oca (usp. Lk 23, 46) kome se obraća riječima psalma: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« (Mk 15, 34). To je poklik što bez sumnje znači veliku ostavljenost Isusove duše, ali nipošto i očaj. Što više, sam taj 22. psalam, za koji drže da ga je Isus u potpunosti recitirao, premda počinje osjećajem tjeskobe i napuštenosti, ipak završava činom pouzdanja.

Možemo još promatrati i Isusovu strpljivost u fizičkim bolima (bičevanje, krunjenje trnjem), u bolima srca (njegovi ga ostaviše, a Petar zataji), u poniženjima (rasprave pred velikim svećenicima: Kajfom, Pilatom, Herodom). A sve to Isus trpi — šutke: »A on je šutio« (Mk 14, 61).

Isusovu strpljivost moramo imati neprestano pred očima. Strpljivost je velika krepost, koju trebamo svaki dan i svaki čas. Poslanica Hebrejima u svom 10. poglavlju kaže to savršeno jednostavno: »Strpljivost vam je od potrebe da, ispunivši Božju volju, postignete obećanje« (Heb 10, 36); strpljivost što podnosi, strpljivost koja zna ustrajati kada čovjek nosi teret velikih kušnji i malih, svagdanjih patnji.

To su primjeri što dugo vremena mogu hraniti naš duhovni život i govoriti nam o onome što je milo Bogu, Ocu.

2. Muka u Božjem nacrtu

Drugo, možemo ukratko promotriti spasenje što ga Isus svojim križem izvede i tako uvidjeti da to odgovara Božjem nacrtu.

Isus je otišao na križ, jer je to Otac htio. Bog bijaše odlučio da spasi svijet po križu svog Sina. To je misterij. Zašto je Bog izabrao takav plan? Sveti nam Pavao to donekle otkriva u prvoj poslanici Korinćanima.

Zašto apostoli moraju propovijedati rassetoga Isusa, što je za Židove sablazan a za pogane ludost? Zato da se čovjek ne hvasta pred Bogom već da počne uviđati kako to nije on koji spasava samoga sebe nego je Bog onaj od koga dolazi spasenje.

Doista, patnje čovjeka koji umire na križu nisu, prema ljudskoj pameti, baš prikladno sredstvo da se spasi čovječanstvo; no Bog se, naprotiv, poslužio upravo tim sredstvom da zbuni mudrost — tu čovjekovu silu. Čitajmo tekst koji toliko toga kaže i koji ima svoju primjenu također u našem životu što ga ispunja križ (usp. 1 Kor 1, 17—31).

Kad ljudi uvide da Bog ovo divno djelo njihova spasenja izvodi pomoću križa, onda će spoznati da im spasenje dolazi od Boga a ne od njih samih: »Tko se hvali, u Gospodu neka se hvali«! Nitko se ne može hvaliti pred Bogom (usp. ib. 31, 29).

Prema Božjem nacrtu, Isus ide na križ; tako on ostvaruje tipologiju SZ, tj. sve one pralikove Kristove žrtve, što ih je SZ sadržavao, a prije svega pralik vazmenog jaganjca, to sredstvo da se oslobodi Izraelski

narod. Isus je onaj Vazmeni jaganjac što se za nas žrtvovao, kako piše sv. Pavao u prvoj Korinćanima: »Žrtvovana je Pasha naša — Krist« (1 Kor 5, 7).

Isus je pomiritelj koji postizava za nas Božje smilovanje. To tvrdi sv. Pavao u poslanici Rimljanima (usp. 3, 23—26). »Pomirilište« ili pokrivalo škrinje zavjetne bilo je sjedištem, odnosno prijestoljem Božjim te oruđem pomirbenog ispaštanja kad bi ga veliki svećenik poškropio krvlju. Isus je pravo Pomirilište!

Tipologiju svećenika što ulazi u Svetinju nad svetinjama na dan pomirenja da bi to postigao za narod, opširno razvija poslanica Hebrejima. Isus je vječni Svećenik koji jednom zauvijek ulazi u nebesko svetište prikazujući samoga sebe kao žrtvu u vlastitoj krvi, a ne u krvi životinja kako to čini židovski svećenik. Cijela poslanica Hebrejima govori o Isusu-Svećeniku u tom žrtvenom činu i u tom njegovu ulasku u svetište. No svetište, u koje on ulazi, jest nebesko svetište što ga je on otvorio za nas (usp. Heb 9, 6—14, 24—26; 10, 19; 6, 20; 9, 1—2).

Ostvarujući i ovu tipologiju SZ, Isus izvršuje Očev nacrt i tako ga proslavljuje. Kad je došao njegov čas, Isus je proslavio Oca. U Ivanovu evanđelju, Muka se zajedno s Uskrsnućem prikazuje kao proslava Očeva. Muka zajedno s Uskrsnućem kao da oblikuje jedno jedincato otajstvo: to je onaj Isusov »čas«. Evanđelista ga svečano navješćuje na početku 13. poglavlja, kad počinje pripovijedati Muku: »Znajući Isus da je došao njegov čas...« (Iv 13, 1), čas kada je morao prijeći iz ovoga svijeta k Ocu, čas proslave Očeve, onaj čas, o kome bijaše govorio kad mu se približiše pogani: »... Zato dođoh u ovaj čas! Oče, proslavi Ime svoje« (Iv 12, 27—28); čas o kome će reći i u svojoj svećeničkoj molitvi: »Oče, došao je čas: proslavi Sina svoga, da Sin proslavi tebe« (Iv 17, 1).

Očeva će se proslava ostvariti po mucu, smrti i uskrsnuću Sina — a to je upravo i proslava samoga Sina.

Po svojoj proslavi što diči Oca, Isus spasava i čovječanstvo: Isus je bio okrunjen slavom kroza smrt kako bi mogao za sve kušati smrt: »... Isusa vidimo zbog pretrpljene smrti slavom i čašću ovjenčana da milošću Božjom bude svakome na korist, što je on smrt okusio« (Heb 2, 9). On je za sve okušao smrt: to znači da svi imaju korist od nje; on ne dokida doduše naše smrti, ali postizava spasenje za svakoga od nas.

Isus je sebe predao kao otkupninu za sve kako piše sv. Pavao Timoteju (usp. 1 Tim 2, 6), a predajući kao otkupninu samoga sebe u smrt, Isus Bogu steče čovječanstvo kao novi narod. Isus se dao u smrt kako bi nas otkupio od svake zloće, očistio i stekao nas — Crkvu — kao poseban Božji narod, oslobodivši nas od vlasti tminâ (usp. Tit 2, 13—14).

Na taj način Isus pobjeđuje zloduha kome je robovao ljudski rod (»Sada će knez ovoga svijeta biti izbačen«: usp. Iv 12, 31) te pomiruje čovječanstvo s Ocem. Tim se pomirenjem bavi sv. Pavao u drugoj Korinćanima. On tu uči da je Bog po Kristu pomirio sve sa sobom, a službu i nauku pomirenja povjerio je apostolima kako bi oni, kao poslanici u

ime Kristovo, poticali ljude da se pomire s Bogom, koji je Isusa što ne znade grijeha učinio pomirbenom žrtvom za grijeh, pa bismo mi u njemu postali pravednošću Božjom, tj. pravednima pred Bogom (usp. 2 Kor 5, 18—21).

Isus u svojoj mucijama privlači k sebi sve (usp. Iv 12, 32). Sve je to posljedica ljubavi koju i Otac i Sin iskazaše nama. U već više puta navedenim tekstovima sveti nam Pavao govori o Očevoj i Sinovoj ljubavi prema nama, o ljubavi koja se naročito objavila u Mucijama (usp. Rim 5, 8; Ef 2, 4—7; 5, 1—2; Iv 3, 16; 1 Iv 4, 9—10).

Ovaj letimični pogled na Muku (što sigurno ne namjerava iscrpsti svu teologiju NZ o Mucijama nego samo naglasiti neke vidike) ima svojih poukâ i za nas i za naš bogodjetinjski život.

Gledom na Oca, imamo dužnost hvale i zahvalnosti jer je, prema svemu što mu pripisuje NZ, on izveo, počevši svojom inicijativom, naše otkupljenje.

Hvaljenje Boga i zahvaljivanje njemu — upravo kako to čini sv. Pavao u slavonslovlju kojim otvara poslanicu Efežanima. Tu on slavi Boga ne samo za njegov vječni nacrt spasenja nego i za otkupljenje što ga izvede u krvi Isusovoj (usp. Ef 1, 7).

Prema Ocu, dakle, imamo također i dužnost pouzdane nade, zaradi ljubavi kojom se prema nama ponio.

To su čuvstva što ih sam Pavao izvodi iz ljubavi Božje prema nama u Mucijama: »Onaj koji ni svog Sina ne poštedje, nego ga preda (u smrt) za sve nas, kako nam onda neće s njim i sve darovati?« (usp. Rim 9, 32).

Otkako je predao u smrt svoga Sina za nas, mi možemo od Boga sve očekivati!

U istom tekstu imamo kao motiv nade za savršeno spasenje ljubav Božju u Kristu Isusu. Poslije svih drugih motiva, što ih je sv. Pavao izložio u 8. poglavlju poslanice Rimljanima, konačni motiv našeg sigurnog spasenja — za koje nam je zalogom već sama nazočnost Duha u nama i naše učešće u mucijama Isusovoj — motiv koji sažimlje sve druge jest ljubav Božja u Kristu Isusu (usp. Rim 8, 31—39). I u petom poglavlju iste poslanice sv. Pavao polazi od činjenice da je Isus umro za nas dok smo još bili grešnici, kako bi probudio taj osjećaj nade (Rim 5, 6—8).

Sa sigurnošću iščekuje sv. Pavao spasenje od srdžbe Božje u posljednji dan, budući da smo već sada opravdani i pomireni krvlju Kristovom (Rim 5, 9—11).

Moramo također i neograničeno se pouzdavati u samoga Isusa: u Isusa koji se, prema nauci poslanice Hebrejima, u svojoj mucijama pokazao kao samilostan Svećenik; u Isusa koji je unišao u Svetinju nad svetinjama kao naš preteča (usp. Heb 2, 17—19; 4, 14—16; 5, 7—10; 6, 19—20).

Pouzdanje, dakle, u Isusa zaradi ljubavi koju nam je iskazao i zaradi darova što ih je za nas postigao u mucijama i što nam ih kasnije primjenjuje po sakramentima.

To je eto smisao one otajstvene činjenice što je propovijeda evanđelist sv. Ivan: poslije Isusove smrti, jedan mu vojnik udarcem koplja otvori stranu te iz Srca Kristova potekoše krv i voda. Spasonosni darovi što nam se primjenjuju u sakramentima — krštenju i Euharistiji — potječu iz Srca Isusova, njegove muke i ljubavi koju nam je iskazao.

U molitvi na blagdan Presvetog Srca izražena je ova misao: »Bože koji nam u Srcu Isusa, Sina svoga, daješ beskrajno blago ljubavi...« Ono beskrajno blago Očeve ljubavi daje nam se u Srcu Isusovu, točnije: u Srcu Isusovu nalazimo beskrajnu ljubav i Oca i Isusa prema nama. Pobožnost Presvetom Srcu jest, dakle, pobožnost vjere u Božju ljubav: u ljubav Oca prema nama u Isusu, i u ljubav Isusovu prema nama; to je pobožnost vjere i pobožnost nade, pouzdanja u to Srce koje nas je toliko ljubilo, i u koje sam Bog ulijeva blago svoje ljubavi.

3. Naše učesće u Muci

Među bitnim vidicima novozavjetne soteriologije — što smo već bili spominjali a što je svakako dobro da sada u promatranju Muke ponovimo — nalazi se i vidik našega učestvovanja u križu Isusovu.

Takvo je sudjelovanje nužno za naše spasenje. Nas je Isus već spasio i objektivno otkupio. Ali da se otkupljenje primjeni i na svakoga od nas, bilo je nužno i naše učestvovanje u smrti Kristovoj po krštenju. Po tome smo naime sudjelovali kod smrti i uskrsnuća Isusova (usp. Rim 6, 1—5; Kol 2, 12). U velikom krsnom tekstu Rim 6, sveti Pavao kaže i to, da je zajedno s Kristom bio razapet naš stari čovjek. Mi smo umrli grijehu. Naš stari čovjek — grijehom pokvareni čovjek — bio je raspet s Isusom, kako bi napravio mjesta za novoga čovjeka koji je u njemu (usp. Rim 6, 6).

No ako je sve to stvarnost još od krštenja, onda naše aktualno (sadašnje) spasenje, tj. da proživljujemo svoje krštenje i da ga produbljujemo, zahtijeva od nas uvijek sve veći udio u Isusovoj smrti i njegovu križu; onda ono zahtijeva da neprestano umiremo samima sebi a živimo Bogu. Sv. Pavao zaključuje taj krsni tekst ovim riječima kao životnim programom: »Tako i vi: smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu« (Rim 6, 11).

Od onih koji snagom krštenja pripadaju Kristu traži se raspinjanje tijela, kako je to zaključio sv. Pavao pošto je bio govorio o djelima tijela i plodovima Duha: »Koji su Kristovi, razapeše tijelo sa strastima i požudama« (Gal 5, 24). Na isto potiče i Duh. A poslije krštenja »... dužnici smo, ali ne tijelu da po tijelu živimo, ako po tijelu živite, umrijeti vam je, ako li pak Duhom usmrćujete tjelesna djela, živjet ćete. Svi naime koje vodi Duh Božji, jesu sinovi Božji« (Rim 8, 12—14). Mrtvenje kao

zahtjev krštenja ponovno naučava i poslanica Kološanima: »S Njime ste suukopani u krštenju« (Kol 2, 12). »Umrijeste« (ib. 3, 3). »Umrtevite, dakle, udove svoje zemaljske...« (ib 5).

Učestvovanje u smrti Isusovoj traži i to da znamo zajedno s Kristom podnositi tegobe života. To je nužno da budemo proslavljeni s Kristom. Ako hoćemo imati dijela u savršenom nebeskom spasenju, onda moramo sudjelovati na ovom svijetu u Isusovim patnjama. Zato sv. Pavao kaže: »Ako smo djeca, onda smo i baštinici, baštinici Božji i subaštinici Kristovi, ako zajedno trpimo s njim, s njime ćemo se zajedno i proslaviti« (Rim 5, 17).

Da postignemo takvu slavu s kojom se ne mogu porediti ovozemaljske patnje (usp. ib. 18), budući da ih ona toliko nadilazi, naša časovita zemaljska nevolja pribavlja nam izobilnu vječnu slavu (2 Kor 4, 17) — nužno je proći kroz muku zajedno s Isusom.

Pa i drugdje sv. Pavao govori o onoj »societas passionum illius« (Fil 3, 10), tj. o zajedništvu u patnjama njegovim. Kao što je sam Isus prošao kroz smrt da uđe u slavu, tako i mi.

Udio u patnjama i smrti Isusovoj nužan je ne samo za naše spasenje, nego također i za to da i mi budemo, sa svoje strane, spasitelji. U životu svoga apostolata moramo imati dijela u trpljenju Isusovu, da mogemo i druge učiniti pričesnicima spasonosne sile njegove žrtve. I na nama se — baš kao i na Isusu — obistinjuje onaj veliki zakon prenošenja života preko boli. Nema plodnosti bez muke. To je sam Isus izrazio kad je o sebi rekao: »Ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo; no ako umre, donosi obilat rod« (Iv 12, 24). I »nije učenik nad učiteljem« (Mt 10, 24). Što vrijedi za Isusa, vrijedi i za njegova učenika, za svakoga koji je pozvan na apostolat.

Tu istinu tvrdi sv. Pavao u drugoj Korinćanima, kad opisuje nevolje svog apostolata. U 4. poglavlju, nakon što je govorio o uzvišenosti apostolskog zvanja kao o prosvijetljenju, odnosno, odrazu na licima drugih onoga svjetla što sjaji na Kristovu licu i što se najprije prenijelo na apostole prosvijetlivši im srca (2 Kor 4, 6), dodaje: »To blago imamo u glinenim sudovima« (ib. 7). Blago apostolskoga zvanja nosimo u tijelu što je izloženo patnjama, u životu kojemu neprestano prijeti smrt; a to sve zato, da se mogne razumjeti kako »ona uzvišena sila dolazi od Boga a ne od nas« (ib), da se vidi kako je Bog onaj koji radi. Nismo mi oni koji spasavamo duše, nego je to Bog koji ih spasava. Prosvijetljivanje duša preko apostolata jest Božje djelo. Uzvišenost te moći jest od Boga, ne od nas. Da se apostoli uvjere kako to nisu oni sa svojom sposobnošću, umnom bistrinom i ljudskim sredstvima, organizacijom i svim izvanjskim strukturama što spasavaju, nego je to Bog, Bog ih podvrgava kušnji i izlaže neprekidnoj mucu da uvide kako su slabi i shvate kako to njihovo umiranje mora postati životom.

Od neprestane smrti apostola — kakav je upravo ovaj patnički život — dolazi život i, u isto vrijeme, apostol iskustveno spoznaje da to nije on koji djeluje nego Bog, i to baš preko njegove smrti: »u nama djeluje smrt, a u vama život« (ib. 12).

Apostoli nose stalno u svom tijelu smrt Isusovu: »uvijek umiranje Isusovo u tijelu svome pronosimo«. Oni su predani smrti iz ljubavi prema Isusu. Život u tijelu jest život koji je sličan životu Isusa što trpi i umire (2 Kor 4, 10—11).

Vjernicima, kojima Pavao upravlja te riječi, daje se život, jer u njemu — u Pavlu — djeluje smrt. I doista Isus, koji apostola pridružuje svom stanju smrti puštajući ga da prođe kroz sve moguće muke, također ga pridružuje u svojoj životnoj sili prenoseći tako preko umirućeg apostola život vjernicima.

Svaka životna plodnost dolazi od smrti. Da nema smrti, da nema udjela u patnji, da nema pokopa u brazdi mukâ, ne bi bilo plodnosti, ne bi bilo ploda života za druge.

U 11. i 12. poglavlju iste poslanice, druge Korinćanima, sv. Pavao govori o svojim »naslovima« slave, o svojim objavama i patnjama u apostolatu, ali zaključuje da su motivom njegove slave jedino njegove slabosti (ib. 12, 5), i to baš zato što je svjestan da Krist djeluje u njemu upravo onda kada je slab (ib. 9). Među svojim »slabostima« sv. Pavao spominje i »trn u tijelu« (ib. 7). To, prema najprihvaćenijem tumačenju, nije napast nego prije bolest ili, prema drugima, činjenica da ima mnogo protivnikâ. U svakom se slučaju radi o patnji (najvjerojatnije, mislim, bolesti); o njoj on govori i jednom drugom zgodom u poslanici Galaćanima (4, 13—15). Pavao je molio Gospodina neka ga oslobodi od Sotomina čuškanja. Ali mu Isus odgovori: »Dosta ti je moja milost, jer se moja sila pokazuje u punoj mjeri — u (tvojoj) slabosti« (2 Kor 12, 8—9)!

Ovaj tekst očito pokazuje motiv zašto Gospodin hoće da apostoli imaju udjela u njegovoj smrti i mucij.

Pavao je sretan u patnjama što ih podnosi za kršćane, jer zna da po njima djelomično nadopunjuje mjeru nevolja što ih je Bog odredio kako bi život, stečen Isusovim životom, došao do svih onih kojima je namijenjen: a do njih dolazi jedino preko apostolskih žrtava: »U svome tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za tijelo njegovo, a to je Crkva« (Kol 1, 24).

Ako to vrijedi za one koji su nekako »službeno« pozvani na apostolat, vrijedi to također i za one koji su snagom samoga kršćanskog života ili posebnog redovničkog zvanja pozvani na apostolat. Sv. Pavao ima i jedan drugi tekst kojim pokazuje kako svi kršćani moraju surađivati sa spasonosnim djelom Isusovim po molitvi. On hoće da se moli za »sve ljude«, jer je to »dobro i ugodno Bogu koji hoće da se svi ljudi spase...« (1 Tim 2, 1—4). To znači da molitva postizava svoj učinak, tj. saopćavanje raznih

milosti. Život molitve — ako ga još prati i žrtva, jer tako obilnije sudjeluje u mucij Isusovoj — sigurno će imati i veći udio u njenoj spasonosnoj snazi.

Sveta Majka Isusova, koja je bila nazočna pod križem dijeleći tako muku i smrt Isusovu, neka nam dadne da i mi shvatimo tu istinu! Ona postade Majkom sviju živih, svih vjernika, svih nas (kako to simbolički predstavlja činjenica da je Ivana primila kao sina i da je ona njemu dana kao majka: Iv 19, 25—27) i to baš podno križa svojim patnjama i svojim žrtvenim prikazanjem.

Dala nam ona da po svome kršćanskom, svećeničkom i redovničkom životu imamo udjela u smrti Isusovoj i da tako po smrti Isusovoj u nas neprestano struji i njegov život te da se preko nas taj život saopći i mnogim drugima!

II. USKRSNUĆE — UZAŠAŠĆE

Jedno sveobuhvatno razmatranje i Uskrsnuća i Uzašašća pomoći će nam da potvrdimo — koji put uz cijenu ponavljanja — ono što smo rekli promatrajući prvi vidik Vazmenog otajstva — Muku. Vidjet ćemo na taj način, kako je u našem bogodjetinjskom i natprirodnom životu imalo odlučnih utjecaja — i stalno ih ima — otajstvo Uskrsnuća. Taj isti misterij traži od nas pravo raspoloženje kako bismo mogli u njemu sudjelovati, tj. kako bismo mogli s Kristom uskrsnuti i živjeti u onom stanju u koje nas je Uskrsli uveo.

1. *Utjecaj Isusova uskrsnuća na naše spasenje*

Teologija u novije vrijeme sve više otkriva soteriološku vnijednost Isusova uskrsnuća. Govorilo se — i još se uvijek govori, jer to je istina — da je otkupljenje Isus izveo svojom smrću, ali sada teolozi uviđaju kako je na naše spasenje odlučno i nužno utjecalo i Uskrsnuće. Teologija koja se danas bavi time (a napisane su knjige i knjige o soteriološkom vidu Uskrsnuća) temelji se na nekim tekstovima sv. Pavla, sv. Petra i sv. Ivana. Te ćemo tekstove sada ukratko promotriti.

Sv. Pavao (Rim 4, 25) kaže da je Isus uskrsnuo »radi našeg opravdanja«. Opravdanje, kako ga shvaća sv. Pavao, uključuje u sebi, osim oprostjenja grijeha, također i posvećenje, novi život u Kristu i dar Duha Svetoga. Kao takovo, ono je udio u životu uskrslog Isusa; Isus je uskrsnuo da nama dade zajedništvo sa samim svojim životom.

Tu misao razjašnjuje i jedan drugi tekst. Po svome uskrsnuću Isus je postao »životvorni duh« (1 Kor 15, 45).

Očito je da »duh« ovdje nije Duh Sveti; to je duh u smislu duhovnoga bića koje u ovom slučaju ima i životvornu snagu. Isus je postao duhovnim bićem po utjecaju Duha Svetoga, jer je u svom uskrsnuću on bio potpuno prožet darom Duha te je tako postao sposoban da ga sa svoje strane izlijeva na druge: zato je on Životvorni duh (usp. u tome smislu i Rim 1, 3—4).

U tom istom smislu je sv. Petar rekao da je Isusa u uskrsnuću oživio Duh (usp. 1 Pt 3, 18). Prema tim dakle tekstovima, njega je u život vratio Duh Sveti; Duh Sveti je utjecao na njegovo uskrsnuće te ga je učinio sposobnim da u punoj mjeri izlijeva isti dar Duha. Dar dakle Duha nama sada saopćuje proslavljeno i oduhovljeno čovječstvo Isusovo, kako ono nije bilo za vrijeme njegova smrtnog života.

U tom smislu govori i sv. Ivan kad kaže da je Isusova proslava bila uvjetom da se Duh izlije u punini. Duh još nije bio izliven u svemu svom obilju, budući da Isus još nije bio proslavljen. To Ivan veli nakon što je naveo riječi Isusove o daru Duha pod slikom potokâ žive vode što teku iz Srca Isusova u vjernike (usp. Iv 7, 37—39).

Isus je tek poslije svoje muke i uskrsnuća poslao Duha. Izlio ga je nad apostole uveče svog uskrsnuća, a kasnije ga je poslao s neba u potpunosti na apostole, na Crkvu (usp. Dj 2, 33).

U istom se smislu razumijeva i Ivanov euharistijski tekst (Iv 6) o tijelu uskrsloga Krista, koje daje vječni život. Tijelo o kome govori Evanđelista jest upravo proslavljeno Isusovo tijelo. Budući da je on već ušao u vječnost, u božanski, nebeski svijet kojem pripada baš vječni život, zato upravo on i može davati vječni život svakome koji dođe s njim u zajedništvo preko blagovanja njegova tijela. Na taj način on priopćuje život što ga Otac ima, i to svakome koji dolazi u jedinstvo s njim po Euharistiji.

Također u istom smislu shvaća se tekst gdje Pavao veli: »Gospodin je Duh« (2 Kor 3, 17). Sveti Pavao, očito, ne želi poistovjetiti Isusa-Gospodina sa Duhom Svetim, ali ipak on tako govori, jer je Gospodin skroz naskroz oduhovljen, sav pun Duha, obučen u silu Duha te, sa svoje strane, može drugima davati Duha.

Kao što onaj koji se sjedinjuje s Bogom postaje jedan duh s njim (usp. 1 Kor 6,17), tako Isus, budući da se sjedinio s Duhom primivši ga u punini kod svoje proslave, postaje na neki način i jest Duh. Ne poistovećujući same osobe, ipak dolazimo do onga, kako teolozi vele, poistovećenja u djelovanju: Duh se daje Isusu, Isus daje Duha, a Duh dolazi k nama preko Isusova čovječstva; Duh djeluje preko Isusa i Isus djeluje po Duhu.

2. Naše učešće u Uskrsnuću

Iz navedenih tekstova izlazi da Otajstvo uskrsnuća utječe na naše spasenje. Ista stvarnost ima i jedan drugi vidik: krštenjem započinje sudjelovanje u novom Kristovu životu. Taj sakrament zahtijeva nepres-

tani napor obnavljanja. Po krštenju dobivamo udio u životu proslavljenog Isusa. Sv. Petar počinje svoju prvu poslanicu blagosivljajući Boga Oca, »koji nas po svom velikom milosrđu preporodi za živu nadu uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih« (1 Pt 1, 3). Krsni je, dakle, preporod plod Kristova uskrsnuća. Tako u 3. poglavlju iste poslovnice, sveti se Petar vraća na tvrdnju da u krštenju, kome je opći potop bio pralikom, djeluje uskrsli Isus (1 Pt 3, 21).

Više smo puta i podulje razglabali tekst poslanice Rimljanima (6, 1—11), gdje sv. Pavao kaže da smo ucjepljeni u Krista po krštenju i to učešćem u njegovoj smrti i uskrsnuću (usp. također Kol 2, 12). Bili smo kršteni u njegovu smrt i pokopani zajedno s njime, kako bismo živjeli novim životom.

Valja još naglasiti da se naše učešće u Isusovoj smrti događa po sjedinjenju s uskrslim Isusom. I doista se po krštenju sjedinjujemo ne sa mrtvim Isusom (jer je činjenica smrti sada već prošlost) nego s Isusom koji danas živi, tj. s njim uskrslim. Tek tako imamo veze i s onim stanjem kroz koje je on prošao, tj. sa stanjem smrti grijehu. On je umro i mi umiremo skupa s njim: umiremo grijehu, jer se sjedinjujemo sa živim, uskrslim i proslavljenim Isusom.

Ova stvarnost našeg milosnog života, koja ima udjela u uskrsnuću a tako i u smrti Isusovoj, treba da prožme sav naš život i da nas sve dalje proniče.

Kakvo nutarnje raspoloženje traži ta stvarnost koju već posjedujemo i koju moramo sve više produbljivati? U NZ postoje razni izrazi — posebno kod sv. Pavla — što u raznim oblicima pokazuju kakav mora biti život uskrslih po krštenju.

»Hoditi u novosti života«. Tako sv. Pavao u tekstu poslanice Rimljanima, što smo ga već toliko puta navodili (Rim 6, 4). »Hoditi« znači životno ponašanje. Valja se vladati kako dolikuje novom životu u koji nas je Krist uveo.

Da to učinimo, sveti nam Pavao veli kako treba obnoviti se i neprestano se obnavljati. Obnova nije čin jednom zauvijek nego se mora neprestano vršiti.

Već smo obnovljeni: dosta je sjetiti se teksta poslanice Titu, koja govori o »kupelji novog rođenja i obnavljanju po Duhu Svetom« (Tit 3, 5) i teksta druge Koninćanima: »Je li tko u Kristu (po krštenju), nov je stvor« (2 Kor 5, 17). Ipak tu stvarnost novosti života treba neprestano produbljivati.

Zajedno s neprekidnom obnovom sv. Pavao govori o neprestanom umiranju, o nuždi da se odbacuje stari čovjek. Premda je taj stari čovjek već raspet u krštenju (usp. Rim 6, 6), ipak ga treba nepoštedno odbacivati da bismo obukli novoga. Tako u dva teksta poslanicâ iz sužanjstva: »Umrtvite udove svoje zemaljske, (...) jer svukoste staroga čovjeka s njegovim djelima i obukoste novoga, koji se obnavlja za spoznanje po slici svoga Stvoritelja« (Kol 3, 5, 9—10). Novi se čovjek obnavlja u spoz-

naji, tj. on teži za ciljem, da bi imao sve veću spoznaju Boga i Isusa, a ta spoznaja uključuje familijarnost i ljubav. To sve veće obnavljanje čini čovjeka sve sličnijim Kristu a po njemu i Bogu. Isto tvrdi i sv. Pavao vrlo sličnim izričajima u poslanici Efežanima: vi ste, kaže, bili poučeni »da svučete staroga čovjeka«, »da se obnovite duhom svoje pameti« i »da obučete novoga čovjeka« (Ef 4, 22—24).

Drugi poticaj na obnovu nalazi se u 12. poglavlju poslanice Rimljanima, u praktičnom zaključku dogmatskog dijela. S obzirom na uvjet da se čovjek prikaže Bogu kao sveta žrtva, sv. Pavao preporučuje: »Ne suo- bličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pa- meti« (Rim 12, 2).

Da se čovjek preobrazi i obnovi, sv. Pavao primjećuje kako je koris- no da refleksivno promatramo svjetlo uskrsloga Isusa Krista: da proma- tramo svjetlo što se blista na njegovu licu i da onda to svjetlo i tu slavu odrazujemo životom i naukom: »Odražujući otkrivena lica slavu (Uskrs- loga) Gospodina, mi se preobražujemo u istu sliku (po njegovu djelova- nju), tj. po djelovanju Gospodina koji je Duh« (2 Kor 3, 18). Dodir s proslavljenim Isusom čini čovjeka sve sličnijim njemu.

Sv. Pavao drugim riječima isto uči u poslanici Efežanima, kad im preporučuje da žive kao djeca svjetla, tj. da ostanu u svjetlu što ga pri- miše od Uskrsloga: svi bijahu nekoć tama, a sada su svjetlo u Gospodu (usp. Ef 5, 8). I tu imamo vrlo jasnu aluziju na Isusovo uskrsnuće i na prosvjetljenje koje se dogodilo u krštenju. Od prvih kršćanskih vremena krštenje su zvali »prosvjetljenjem«, a već u nekim novozavjetnim teks- tovima nalazi se ta terminologija (usp. Heb 6, 4; 10, 32). Jedan takav tekst imamo upravo u poslanici Efežanima, u nekim stihovima vazmeno- ga i krsnoga himna, koji mora da se pjevao već u liturgiji Pracrkve:

»Probudi se, ti što spavaš,
»Ustani od mrtvih
»I prosvijetlit će te Krist!« (Ef 5, 14).

Poziv je upravljen kršteniku, koji je prije krštenja osoba što spava, utonula u tamu i smrt grijeha, ali kojoj će Krist zasvjtliti. Upravo zato što je to živa stvarnost svagdašnjice, apostol svjetuje da se živi u svjetlu (ib. 8) i da se nema nikakva veza s jalovim djelima tame (ib. 11).

Osim toga, sv. Pavao potiče vjernike, da žive posve nebeskim životom — kao što je onaj kojim živi Isus na nebu, kako bi mogli bolje slagati se s dubokom stvarnošću koja u nama započe krštenjem. Tako u poslanici Kološanima, u tekstu koji se srastao s uskrsnom liturgijom: »Ako ste dakle suuskrsli s Kristom (u krštenju), tražite što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Bogu! Za onim gore težite... Vi doista umrijeste i vaš je život skriven s Kristom u Bogu. Kad se pojavi Krist..., onda ćete se i Vi pojaviti s njim u slavi« (Kol 3, 1—4).

Apostol potiče na život iščekivanja pojave i objave Kristove, kad ćemo se i mi pojaviti s njim u slavi. No u tom je iščekivanju naš kršćanski život sakriven s Kristom u Bogu; naš se život odvija u zajedništvu s Kristom, ali je sakriven u Bogu, on se još nije potpuno razotkrio, nego se odvija u tajnosti, u Bogu, u poniznosti i samoodreci. Tek kada djelo Boga i Duha bude u nama savršeno, istom onda će se objaviti djeca Božja u slavi (usp. Rim 8, 19—21; 1 Iv 3, 2). To je eto raspoloženje za koje apostoli, a posebno sv. Pavao, hoće da ih imamo kako bismo odgovorili onomu stanju u koje nas je krštenje već postavilo, tj. da imamo udjela u Isusovu uskrsnuću.